

Evropski sud za
ljudska prava

Pitanja
i
odgovori

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Pitanja
i
odgovori

Ova pitanja i odgovore pripremio je Sekretarijat Suda.

Ovaj dokument ne obavezuje Sud. Cilj ovog dokumenta je da pruži opće informacije o načinu na koji Sud funkcionira.

Za detaljnije informacije potrebno je potražiti dokumente koje je pripremio Sekretarijat (raspoloživi na Internet stranici: www.echr.coe.int) i specifičnije u Poslovniku Suda.

Šta je Evropski sud za ljudska prava?

Evropski sud za ljudska prava je međunarodni sud sa sjedištem u Strazburu. Sastavljen je od istog broja sudija koliko ima država članica Vijeća Evrope koje su ratificirale Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Danas ih ima četrdeset sedam¹. Sudije zasijedaju u Sudu kao pojedinci i ne predstavljaju nijednu državu. Pri obradi predstavlki, Sudu pomaže Sekretarijat kojeg čini značajan broj pravnik koji potiču iz svih država članica (poznatih i kao pravni referenti/savjetnici). Oni su u potpunosti nezavisni od svoje zemlje porijekla i ne predstavljaju ni podnosioc predstavlki niti države.

Šta je Evropska konvencija o ljudskim pravima?

Evropska konvencija o ljudskim pravima je međunarodni sporazum, otvoren za potpisivanje isključivo državama članicama Vijeća Evrope. Konvencija kojom se uspostavlja Sud i organizacija njegovog rada sadrži spisak prava i garancija na čije su se poštovanje države obavezale.

¹ Neke države članice nisu ratificirale sve protokole uz Konvenciju. Protokoli su pravni instrumenti kojim su dodata dopunska prava. Informacije u vezi s tim naći ćete na našoj Internet stranici.

Šta radi Evropski sud za ljudska prava?

Sud primjenjuje Evropsku konvenciju o ljudskim pravima. Njegov zadatak je da provjeri da li države poštuju prava i garancije navedene u Konvenciji. Za to je potrebno obratiti se pritužbom (zvanom "predstavka") koju podnose pojedinci ili, ponekad, države. Kada ustanovi da je neka država povrijedila jedno ili više prava i garancija, Sud donosi presudu. Ova presuda ima obavezujuću snagu: dotična zemlja se obavezuje da će je izvršiti.

Kada se ja mogu obratiti Evropskom sudu za ljudska prava?

Vi možete podnijeti predstavku Sudu ako smatrate da ste lično i neposredno žrtva povrede prava i garancija predviđenih Konvencijom i njenim protokolima. Povredu prava mora učiniti jedna od država vezana Konvencijom.

Koja su to prava predviđena Konvencijom ili njenim protokolima?

Između ostalog, radi se o:

- ☞ pravu na život;
- ☞ pravu na pravično suđenje u građanskim i krivičnim stvarima;

- ☞ pravu na poštovanje privatnog i porodičnog života;
- ☞ slobodi izražavanja;
- ☞ slobodi misli, savjesti i vjeroispovijesti;
- ☞ pravu na djelotvoran pravni lijek;
- ☞ pravu na neometano uživanje svoje imovine i
- ☞ pravu na glasanje i na predstavljanje na izborima.

Koje su zabrane predviđene Konvencijom ili njenim protokolima?

Između ostalog, radi se o zabrani:

- ☞ mučenja i kažnjavanja ili nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja;
- ☞ samovoljnog i nezakonitog lišavanja slobode;
- ☞ diskriminacije u uživanju prava i sloboda koje priznaje Konvencija;
- ☞ protjerivanja vlastitih državljana i odbijanja njihovog ulaska na teritoriju države čiji su državljani;
- ☞ izricanja smrtno kazne i
- ☞ grupnog protjerivanja stranaca.

Želim podnijeti predstavku: koje uslove moram zadovoljiti?

Koji se uslovi tiču mene lično?

- ☞ Vi ne morate imati državljanstvo jedne od zemalja članica Vijeća Evrope. Jednostavno je potrebno da je povrede prava Konvencije na koja se vi žalite počinila jedna od tih država putem svojih nadležnih sudova, što obično znači na njenoj teritoriji.

- ☞ Vi možete biti fizičko ili pravno lice (preduzeće, udruženje, itd.).
- ☞ Vi morate biti neposredno i lično žrtva povrede prava koja prijavljujete. Ne možete se žaliti uopćeno, na primjer, na neki zakon ili postupak zato što vam izgleda nepravedan; takođe se ne možete žaliti u ime drugih osoba, a ne u vaše vlastito ime (izuzev ako te osobe nisu jasno identificirane i ako vi niste njihov zvanični zastupnik).

Postoje li uslovi koje prethodno treba ispuniti pred domaćim sudovima?

- ☞ Da. Morali ste iskoristiti sve pravne lijekove koji su mogli riješiti situaciju na koju se žalite u dotičnoj državi (najčešće se radi o tužbi pred nadležnim sudom za kojom je, ako je to slučaj, uslijedila žalba, pa čak i obraćanje najvišoj sudskoj instanci kao što je vrhovni sud ili ustavni sud, ako takav sud postoji);
- ☞ Nije dovoljno iskoristiti sve ove pravne lijekove: vi ste prilikom ovih žalbi morali jasno iskazati svoje navode (to jest kršenja odredbi Konvencije na koja se žalite).
- ☞ Počev od dana pravosnažnosti odluke domaćeg suda (uglavnom, presude najvišeg suda), na raspolaganju vam je samo rok od šest mjeseci za podnošenje predstavke. Po isteku tog roka, Sud neće moći prihvatiti vašu predstavku.

Protiv koga mogu podnijeti predstavku?

- ☞ Protiv jedne ili više država vezanih Konvencijom koja je/koje su (činjenjem ili propuštanjem koje se vas neposredno ticalo) prekršila/e odredbe Evropske konvencije o ljudskim pravima.
- ☞ Jedna ili više osporavanih radnji moraju poticati od nekog organa javne vlasti te ili tih država (na primjer, suda ili organa javne uprave).

- ☞ Sud se ne može baviti pritužbama usmjerenim protiv pojedinaca ili privatnih subjekata, kao što su trgovačka preduzeća.

Na koje se teme može odnositi moja predstavka?

- ☞ Vaša se predstavka nužno mora odnositi na jedno od prava navedenih u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima. To se odnosi na široku lepezu navoda o kršenju odredaba Konvencije, među kojima, primjera radi: mučenje i loše postupanje sa zatvorenicima, nezakonito određivanje pritvora, postojanje nepravilnosti u odvijanju građanskog ili krivičnog postupka, diskriminacija u ostvarivanju nekog prava navedenog u Konvenciji, povreda prava roditelja, nepoštovanje privatnog života, porodičnog života, doma i prepiske, ograničavanja ispoljavanja mišljenja ili prenošenja ili primanja informacija, narušena sloboda udruživanja i mirnog okupljanja; protjerivanja i izručenja, zaplijena imovine i eksproprijacija.
- ☞ Vi se ne možete žaliti zbog kršenja nekog drugog pravnog instrumenta koji nije Evropska konvencija o ljudskim pravima, kao što je Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima ili Povelja o osnovnim pravima.

Kako se trebam obratiti Sudu ako smatram da sam žrtva kršenja odredaba Konvencije?

Slanjem propisno popunjenog i potpisanog obrasca zahtjeva² Sudu. Zahtjev mora zajedno sa svim relevantnim pratećim dokumentima biti poslat na sljedeću adresu:

**The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg cedex**

- ☞ Možete pisati na jednom od službenih jezika Suda (engleskom i francuskom), ali i na jednom od službenih jezika jedne od država koje su ratificirale Konvenciju.
- ☞ Nepotrebno je slati obrazac zahtjeva faksom jer to ne zaustavlja isticanje roka predviđenog Konvencijom za podnošenje zahtjeva Sudu. Sud će uzeti u obzir jedino original obrasca zahtjeva poslat redovnom poštom.
- ☞ Nemojte lično dolaziti u Strazbur da iznesete slučaj usmeno. Vaš slučaj neće biti brže razmotren niti ćete dobiti pravne savjete.
- ☞ Sekretarijat može od vas zatražiti neke dodatne dokumente, obavještenja ili pojašnjenja u vezi s vašom pritužbom.
- ☞ Potrebno je da preuzmete obrazac zahtjeva s internet stranice Suda,

² Obrazac predstavke možete naći na našoj Internet stranici.

pažljivo i čitko ga popunite, potpišete i pošaljete ga što je prije moguće. On mora sadržavati:

- kratki sažetak činjenica kao i vaše navode;
 - spominjanje prava zajamčenih Konvencijom, a za koja smatrate da su povrijeđena;
 - pravne lijekove koje ste već iskoristili;
 - kopiju odluka koje su u vašem predmetu donijeli svi uključeni organi javne vlasti (ovi vam dokumenti neće biti vraćeni zato biste trebali poslati samo kopije) i
 - vaš potpis u svojstvu podnosioca predstavke ili potpis vašeg zastupnika.
- ☞ Ako želite zadržati anonimnost, morate o tome odmah obavijestiti Sud i obrazložiti vaš zahtjev. Predsjednik Suda će ispitati osnovanost tog zahtjeva.
- ☞ U ovoj fazi postupka, ne morate imati advokata koji vas zastupa. Međutim, ako se želite obratiti Sudu putem zastupnika, morate ispuniti i potpisati odjeljak obrasca zahtjeva koji se na to odnosi.

Koje su glavne odlike postupka?

- ☞ Postupak se vodi pismenim putem. Bit ćete informirani pismenim putem o svakoj odluci koju Sud donese. Održavanje javnih rasprava je izuzetak.
- ☞ Ispitivanje vašeg spisa je besplatno.
- ☞ Premda niste obavezni da vas advokat zastupa na početku postupka, advokat će vam biti potreban čim vaša predstavka bude dostavljena vladi. Ipak, u velikoj većini slučajeva, predstavke se proglašavaju neprihvatljivim prije nego što budu dostavljene vladi.

- ☞ Vi ćete morati snositi samo vaše vlastite troškove (kao što su honorari advokata ili troškovi istraživanja i prepiske).
- ☞ Nakon podnošenja vaše predstavlke, možete podnijeti zahtjev za pravnu pomoć. Ova pomoć nije automatska i ne pruža se odmah nego samo u kasnijoj fazi postupka.

Kako se postupak odvija?

- ☞ Sud najprije mora ispitati da li je vaša predstavlka prihvatljiva: to znači da predmet mora zadovoljiti određene uslove definirane u Konvenciji. Ako ti uslovi ne budu ispunjeni, vaša će predstavlka biti odbačena. Ako ste napisali više navoda, Sud može proglasiti jedan ili više navoda prihvatljivim, a ostale odbaciti.
- ☞ Ako su vaša predstavlka ili jedan od vaših navoda proglašeni neprihvatljivim, ova je odluka konačna i neopoziva.
- ☞ Ako su vaša predstavlka ili jedan od vaših navoda proglašeni prihvatljivim, Sud podstiče stranke (vas lično i dotičnu državu) da postignete nagodbu. Ako nagodba nije postignuta, Sud pristupa ispitivanju "osnovanosti" predstavlke, to jest Sud ocjenjuje da li je ili nije došlo do kršenja odredbi Konvencije.

Koliko vremena ću trebati čekati?

- ☞ Uzimajući u obzir trenutnu zatrpanost predmetima, moguće je da protekne godina dana prije nego što Sud po prvi put razmotri vašu predstavlku. Neke predstavlke mogu biti označene kao hitne i prioritarno obrađene, posebno u slučaju u kojem je ustanovljena neposredna opasnost koja prijete fizičkom integritetu podnosioca predstavlke.

Šta se mogu nadati da ću dobiti?

Ako Sud ustanovi kršenje odredbi Konvencije, može vam dodijeliti "pravično zadovoljenje" koje se sastoji u finansijskoj nadoknadi nekih šteta. Sud takođe može tražiti da vam dotična država nadoknadi sve troškove koje ste morali platiti da biste ostvarili svoja prava. Ako Sud ustanovi da nije došlo do povrede prava navedenih u Konvenciji, vi nećete morati platiti nikakve dodatne troškove (prevashodno troškove koje je platila tužena država).

Napomena:

- ☞ Sud nema nadležnost poništavanja domaćih odluka ili ukidanja zakona u državama članicama.
- ☞ Izvršavanje presuda ne potpada u nadležnost Suda. Čim ovaj potonji donese svoju presudu, ona prelazi u odgovornost Komiteta ministara³ Vijeća Evrope koji je zadužen da nadgleda njeno izvršenje i da se stara o isplati eventualnih finansijskih nadoknada.

³ Komitet ministara čine ministri vanjskih poslova država članica ili njihovi predstavnici.

Šta Evropski sud za ljudska prava ne može učiniti za mene?

- ☞ Sud se ne ponaša kao žalbeni sud u odnosu na domaće sudove: on ne presuđuje ponovo predmete i nema nadležnost da poništi, preinači ili revidira njihove presude.
- ☞ Sud ne intervenira u vašu korist neposredno kod organa vlasti na kojeg se žalite. Ipak, u izuzetnim okolnostima, Sud može naložiti privremene mjere. Proističe iz prakse da je to isključivo slučaj kada je podnosilac predstavke izložen ozbiljnom riziku da će mu biti nanesena fizička šteta.
- ☞ Sud vam ne pomaže da nađete ni da platite advokata za pisanje vaše predstavke.
- ☞ Sud vam ne može dati obavještenja o važećim zakonskim odredbama u državi na koju se žalite.

Pitanja i odgovori